

## فرمان عدالتخانه توسط مظفرالدین شاه

۲۱ دی ۱۴۰۳ ساعت ۲۰:۰۲

دوران قاجاریه، اوج استعمار ایران به شمار می‌آید در این دوره روسیه و انگلیس به دلیل بی‌لیاقتی زمامداران ایران به چپاول ثروت‌های ملی می‌پرداختند، همچنین از اوایل سلطنت ناصرالدین شاه، مردم به ظلم و ابستگان حکومت اعتراض و اظهار نارضایتی کردند در چنین شرایطی تمام معترضان خواهان پایان دادن به ظلم و برقراری عدالت و احترام به ارزش‌های دینی شدند. در واقع پس از تأسیس دارالفنون به همت امیر کبیر و آشنایی تدریجی ایرانیان با تغییرات و تحولات جهانی، ایرانیان خواستار حکومت قانون و پایان دادن به حکومت استبدادی شدند.

### صدور فرمان مشروطیت و تاسیس عدالتخانه

مظفرالدین شاه قاجار در دوران سلطنت خود با فشارهای داخلی و خارجی متعددی مواجه بود. یکی از مهم‌ترین این فشارها، درخواست‌های مردم و روشنفکران برای ایجاد عدالتخانه و محدود کردن قدرت مطلق شاه بود. این درخواست‌ها که ریشه در نارضایتی از فساد، بی‌عدالتی و استبداد داشت، سرانجام به صدور فرمان مشروطیت در سال ۱۲۸۵ شمسی منجر شد.

### دلایل صدور فرمان

دلایل متعددی در صدور فرمان مشروطیت و تاسیس عدالتخانه توسط مظفرالدین شاه نقش داشتند، از جمله:

- \* فشار افکار عمومی: نارضایتی عمومی از وضعیت نابسامان کشور، فساد در دستگاه حکومتی و نبود عدالت، مردم را به مطالبه تغییر و اصلاحات سوق داد.
- \* نقش روشنفکران: روشنفکران و آزادی‌خواهان با انتشار روزنامه و مقالات، افکار عمومی را آگاه کرده و خواستار ایجاد مجلس قانونگذاری و محدود شدن قدرت شاه شدند.
- \* فشار خارجی: شکست ایران در جنگ با روسیه و امتیازاتی که به کشورهای خارجی واگذار شده بود، باعث افزایش نارضایتی مردم و احساس ضعف حکومت قاجار شد.
- \* بیماری و ضعف شاه: مظفرالدین شاه در اواخر عمر خود بیمار و ناتوان شده بود و توانایی مقابله با فشارها را نداشت.

### مفاد فرمان

فرمان مشروطیت در واقع دستور تشکیل مجلس شورای ملی و تعیین نمایندگان مردم بود. اگرچه در این فرمان به طور مستقیم از

عدالتخانه نام برده نشده است، اما تشکیل مجلس شورا به عنوان نهادی که قرار بود بر امور نظارت کند و قوانین عادلانه وضع کند، گامی اساسی در جهت تحقق عدالت و محدود شدن قدرت شاه بود.

#### پیامدها

صدور فرمان مشروطیت، نقطه عطفی در تاریخ ایران بود. این فرمان اگرچه با فراز و نشیب‌های فراوانی همراه بود، اما به طور کلی به موارد زیر منجر شد:

- \* تشکیل مجلس شورای ملی: اولین مجلس شورای ملی با نمایندگانی از اقشار مختلف مردم تشکیل شد.
- \* تدوین قانون اساسی: قانون اساسی مشروطه با هدف محدود کردن قدرت شاه و تعیین حقوق و وظایف مردم تدوین شد.
- \* آغاز دوران مشروطیت: نظام مشروطه با تمام مشکلات و چالش‌های خود، جایگزین نظام استبدادی شد و زمینه را برای تحولات بعدی در ایران فراهم کرد.

صدور فرمان مشروطیت توسط مظفردالدین شاه نتیجه فشار افکار عمومی، تلاش روشنفکران و ضعف حکومت قاجار بود. این فرمان نقطه آغاز تحولات بزرگی در ایران بود و اگرچه با چالش‌هایی همراه بود، اما گامی مهم در جهت عدالت و آزادی بود. این فرمان در واقع تاسیس عدالتخانه را به صورت غیر مستقیم در قالب مجلس شورا و قانون اساسی تضمین کرد.

در ۲۲ دی ۱۲۸۴ خورشیدی مظفردالدین شاه در نامه‌ای به صدراعظم خود دستور تاسیس عدالتخانه را صادر کرد، متن نامه شاه به این شرح است:

« جناب اشرف اتابک اعظم چنان که مکرر این نیت خودمان را اظهار فرموده ایم، ترتیب و تاسیس عدالتخانه دولتی برای اجرای احکام شرع، مطاع و آسایش رعیت از هر مقصود مهمی واجب تر است و این است بالصراحه مقرر می فرماییم برای اجرای این نیت مقدس، قانون معدلت اسلامی که عبارت از تعیین حدود و اجرای احکام شریعت مطهره است باید در تمام ممالک محروسه ایران عاجلاً دایر شود بر وجهی که میان هیچ یک از طبقات رعیت مطلقاً فرقی گذاشته نشود و در اجرای عدالت و سیاست به طوری که در نظام نامه این قانون اشاره خواهیم کرد، ملاحظه اشخاص و طرفداری‌های بی وجه قطعاً جداً ممنوع باشد. البته به همین ترتیب کتابچه نوشته مطابق قوانین شرع مطاع، فصول آن را مرتب و به عرض برسانید تا در تمام ولایات دائر و ترتیبات مجلس آن هم بر وجه صحیح داده شود و البته این قبیل مستدعیات علمای اعلام که باعث مزید دعاگویی ماست همه مقبول خواهد بود. همین دستخط ما را هم به عموم ولایات ابلاغ کنید. شهر ذی القعدة ۱۳۲۳.» در این فرمان که مورد قبول بست نشینان قرار گرفت شاه دستور می دهد نظامنامه ای برای تدوین قانون عدالتخانه تهیه شود.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetariikh.com/news/49961/شاه-مظفردالدین-توسط-عدالتخانه-فرمان/49961>